

Ірина Репушевська,
асистент кафедри «Філологія»,
Одеський національний морський університет
<https://orcid.org/0000-0002-2794-4445>
м. Одеса, Україна

Когнітивно-комунікативні ознаки діалогічного мовлення класичних героїнь жіночого роману

Psycholinguistic peculiarities of speech of the classic heroines of the feminine novel

Анотація. У роботі проведено порівняльний аналіз мовленнєвих партій головних героїнь двох славетних англійських романів: «Гордість та упередження» Джейн Остен і «Щоденник Бріджит Джонс» Гелен Філдінг, що написані однією мовою, належать до одного жанру, проте досить віддалені в часі один від одного. Роман «Гордість та упередження» Джейн Остен створювався в 1796–1797 рр., а світ побачив у 1813 р. Натомість «Щоденник Бріджит Джонс» Гелен Філдінг був опублікований майже через 200 років, у 1998 р. У процесі аналізу порівняно особливості мовленнєвих партій головних героїнь на синтаксичному рівні, досліджено те, як автори конкретно використовують прийоми й мовленнєві засоби для створення портретних характеристик головних героїнь. Героїні Джейн Остен живуть у пуританській, консервативній Англії на межі XVIII–XIX ст. Життя англійської жінки того часу було обмежене будинком і церквою. Усі думки, усі мрії та прагнення молодій леді були зосереджені на шлюбі. Початок XIX ст. в Англії був часом чоловічого верховенства в усіх сферах суспільного життя: економіці, політиці, промисловості, науці та мистецтві. Жінки могли реалізувати свої здібності лише у веденні домашнього господарства, турботі про сім'ю. Природно, що розумну й талановиту Джейн Остен обурювало залежне, несамостійне у плані морального вибору становище сучасниць. Письменниця в романі «Гордість та упередження» створила образ жінки нового типу, яка прагне свободи вибору, ламає стереотипи суспільства щодо шлюбу та поведінки дівчини-безприданниці в суспільстві. Її героїня здатна подолати всі життєві труднощі та тиск із боку суспільства й сім'ї з гордо піднятою головою. Сутність жінки, її характер мисткиня розкрила здебільшого за допомогою мови героїні, її мовленнєвого спілкування.

Ключові слова: види діалогу, жіночий роман, жіночі персонажі, лінгвальна свідомість, мовленнєвий портрет, мовленнєві партії.

Summary. This work presents comparative analysis of the main characters' speech parts belonging to Elizabeth and Bridget as given in the famous English novels "Pride and Precedence" by Jane Austen and "Bridget Jones's Diary"

by Helen Fielding, both written in the same language and genre, but separated in time by almost two centuries. The topicality of this study follows from the profound linguo-gnoseological importance of the problems of inner mechanisms between the human cognition and its reflection in their speech. The work looks at communicative organization of the dialogue in the speech parts of Elizabeth Bennett and Bridget Jones. The main objective of this work is to establish regularities in the use of semantically different types of dialogue preferred by the main female characters of these typically feminine novels. The paper considers such problems as concretisation of the concepts of language and speech personality, speech portrait and communicative personality; the cultural and historical basis motivating psychological characteristics of Elizabeth and Bridget; and polyfunctionality of the dialogue parts of the both heroines studied in the aspect of the communicative techniques used by the both girls. Conceptually the analysis undertaken rests on the presumption that it is possible to penetrate into the depths of person's cognition and emotional state through his/her speech, on the other hand, we note that a person's speech does not always reflect his/her real thoughts and emotions, but can hide true feelings and motives due to the implicative character of the speech communication. Hence, a speech portrait, as a forming component of the speech personality, is not a functional model of it, but a functional implementation of this model from the point of view of reconstruction of a speech personality. Therefore, a comprehensive analysis of the speech portrait of the virtual speaker is aimed at reconstructing his/her lingual cognition. Comparing the communicative varieties of the typical dialogue organisation of the novels under study, in our work we investigate seven communicatively different types of the main characters' dialogues. The work results in the conclusion about similarity of the psycholinguistic peculiarities of the dialogue parts of the female personages studied.

Key words: types of dialogue, feminine novel, female characters, linguistic consciousness, speech portrait, speech parts.

Вступ. У роботі проведено порівняльний аналіз мовленнєвих партій головних героїнь двох славетних англійських романів: «Гордість та упередження» Джейн Остен і «Щоденник Бріджит Джонс» Гелен Філдінг, що написані однією мовою, належать до одного жанру, проте досить віддалені в часі один від одного. Роман «Гордість та упередження» Джейн Остен створювався в 1796–1797 рр., однак побачив світ у 1813 р. «Щоденник Бріджит Джонс» Гелен Філдінг був опублікований майже через 200 років, у 1998 р. У процесі аналізу порівнюватимуться особливості мовленнєвих партій головних героїнь на синтаксичному рівні, а також досліджуватиметься те, як автори конкретно використовують прийоми й мовленнєві засоби для створення портретних характеристик головних героїнь.

Героїні Джейн Остен живуть у пуританській, консервативній Англії на межі XVIII–XIX ст. Життя англійської жінки того часу було обмежене будинком і церквою. Усі думки, усі мрії та прагнення молодої леді були зосереджені на шлюбі. Початок XIX ст. в Англії був часом чоловічого верховенства в усіх сферах суспільного життя:

економіці, політиці, промисловості, науці та мистецтві. Жінки могли реалізувати свої здібності лише у веденні домашнього господарства, турботі про сім'ю. Природно, що розумну й талановиту Джейн Остен обурювало залежне, несамостійне у плані морального вибору становище сучасниць. Письменниця в романі «Гордість та упередження» створила образ жінки нового типу, яка прагне до свободи вибору, що ламає стереотипи суспільства щодо шлюбу та поведінки дівчини-безприданниці в суспільстві. Її героїня здатна подолати всі життєві труднощі й тиск із боку суспільства та сім'ї з гордо піднятою головою. Сутність жінки, її характер мисткиня розкриває здебільшого за допомогою мови героїні, її мовленнєвого спілкування.

Роман Гелен Філдінг «Щоденник Бріджит Джонс» є літературною рецепцією роману «Гордість та упередження». Саме під впливом таланту Джейн Остен, завдяки поклонінню й захопленню романом «Гордість та упередження» Гелен Філдінг створила свій «Щоденник Бріджит Джонс». Сучасна Англія, описана Г. Філдінг у романі, пережила сексуальну революцію 1970-х рр. Згідно з реаліями цього часу сформувалася нова свідомість, зросла самостійність жінки, яка прагне зовнішньої діяльності, намагається брати участь у громадських справах. У зв'язку із цим зменшилася роль сім'ї – жінка вже не прагне конче вийти заміж. Стиль життя, звичаї сучасної англійської жінки вирізняються надзвичайною свободою, розкріпаченням особистості. Однак розкутість, безладні статеві стосунки не дають жінці відчуття захищеності, душевної близькості з коханою людиною. І ці проблеми особистого плану ми бачимо на прикладі Бріджит Джонс.

Проведене дослідження спирається на вітчизняні й зарубіжні роботи О.Л. Бессонової, О.С. Бондаренко, Ю.М. Караулова, В.І. Карасика, К.Ф. Седова, В.В. Воробйова, В.І. Кареліна, А.П. Мартинюк, І.Б. Морозової, Дж. Кавелті, Г. Пола, Р. Вайнена, Дж. Хелма та інших учених, які висвітлюють внутрішній світ людини крізь призму її вербальної комунікації з іншими людьми.

Актуальність дослідження постає із загальної лінгвогносеологічної важливості проблем віддзеркалення психологічних аспектів свідомості людини в її мовленні.

Об'єктом дослідження є жіночі мовленнєві партії в романах «Гордість та упередження» Джейн Остен і «Щоденник Бріджит Джонс» Гелен Філдінг.

Предмет вивчення – комунікативна організація діалогу в мовленнєвих партіях Елізабет Беннет і Бріджит Джонс.

Метою роботи є встановлення закономірностей у вживанні семантично різних типів діалогу головними героїнями зазначених жіночих романів. Відповідно до поставленої мети в дослідженні

необхідно вирішити такі *завдання*: конкретизувати поняття мовної і мовленнєвої особистості, мовленнєвого портрету та комунікативної особистості; розглянути культурно-історичне підґрунтя формування психологічних особливостей Елізабет і Бріджит; проаналізувати поліфункціональність діалогічних партій обох героїнь та виокремити комунікативні типи їхнього діалогічного спілкування; провести порівняльний аналіз комунікативних технік організацій діалогу обох жінок.

Методологія та методи дослідження. Загалом представлене дослідження спирається на антропоцентричну платформу вивчення фактичного мовного матеріалу із залученням комплексного підходу, що передбачає використання різних загальнонаукових і спеціальних методів та методик аналізу. У роботі використовується метод спостереження, індукція та дедукція, дискурсивно-контекстуальний метод аналізу лінгвістичних явищ, елементи діахронічного підходу, квантитативний і квалітативний методи дослідження. Концептуально дослідження спирається на філософське положення про взаємозв'язок мови й мислення, що віддзеркалюється у свідомості особистості та об'єктивується в її мовленні.

Загальний корпус фактичного матеріалу складається з 287 діалогів: 162 дібрані методом суцільної вибірки з роману Дж. Остін «Гордість та упередження», 125 – з твору Г. Філдінг «Щоденник Бріджит Джонс».

Виклад основного матеріалу дослідження. Кожен літературний персонаж фактично є носієм мовної свідомості та певної мовної картини світу, що відображає його власне сприйняття дійсності та підлягає аналізу через представлені в тексті мовленнєві повідомлення. Сам художній діалог трактується деякими дослідниками як діалогічна форма авторського звернення до читача. Автор прямо висловлює свою позицію в авторському наративі, де він надає експліцитно характеристику персонажів і повідомляє загальні фонові знання про створений художній світ. З позиції мовних форм спілкування авторський наратив представлено в художньому творі монологом, а персонажне мовлення – здебільшого діалогом.

За словами Платона, «людина пізнається крізь призму її мовлення, тому що мовлення віддзеркалює думки й образи людини в її висловлюваннях». У процесі спілкування, згідно з афористичним зауваженням видатного філософа ХХ ст. М.К. Мамардашвілі, відбувається «вивертання внутрішнього в зовнішнє». Щодо так званого внутрішнього мовлення Т.П. Вільчинська вважає, що мовлення «може здійснюватися шляхом відтворення певних образів або промови людини до самої себе» [3, с. 42].

У художньому творі відбувається обмін інформацією та емоціями між партнерами, що зображується як вербальна взаємодія на двох рівнях: персонажному (у діалозі) та авторському паратексті, де автор посередньо передає зовнішній і внутрішній стан персонажів шляхом власного опису. Окремо зазначимо, що, крім наведених двох рівнів, у художньому тексті може бути зафіксована й передача внутрішнього мовлення персонажу, що передається у формі прямого чи непрямого мовлення, наприклад: *He thought she became worried* [8, с. 52] – Він подумав, що вона розхвилювалася (переклад наш – І. Р.).

Однак безперечним є те, що саме через мовлення людини можливе проникнення у глибини її свідомості та емотивного стану. З іншого боку, мовлення людини не завжди віддзеркалює її реальні думки й емоції, воно може приховати істинні почуття, мотиви, імплікативний характер. Імплікацію розуміємо як результат ментального заповнення мовленнєвих лакул, які виникають унаслідок економії мовленнєвих зусиль [3, с. 158]. Результат такої мисленнєвої діяльності відомий психолінгвіст Т.П. Грайс дефінує як імплікатуру. Прикладом дедукції може бути таке висловлювання: *I mean she doesn't smile as much as you do. That's probably why she hasn't got so many lines* [9, с. 78].

На наше переконання, крім інформативних, логічно припустити наявність емотивних імплікатур, де співрозмовники на базі свого попереднього когнітивного досвіду, а то й підсвідомо здогадуються про почуття партнера за комунікацією, наприклад: *Then he took the champagne glass out of my hand, kissed me, and I understood he was serious* [9, с. 164].

Зауважимо, що мовлення персонажів вторинне, оскільки воно створюється автором у межах уявної квазіреальності. І.А. Бехта підкреслює: «Початковою є інтенція мовця. Текст – результат наміру автора будь-що висловити» [1, с. 63]. Авторський початок відрізняє художній текст від нехудожнього.

Є така думка, що в художньому творі автор відображає власну свідомість не прямо, а через подальшу свідомість свого героя, проте вона не обов'язково співпадає з авторською.

Таким чином, кожний літературний герой є носієм мовної свідомості та особливої картини світу, що відображає його власне сприйняття дійсності, яка аналізується через представлені в тексті мовленнєві повідомлення. Варто підкреслити, що тлумачення авторського задуму залежить від культурно-освітнього рівня читача, його особистісних орієнтацій, історичного періоду та інших факторів.

Автор художнього твору прагне донести до читача своє бачення світу, свою картину моральних цінностей. З іншого боку, як представники різних верств суспільства, психотипів і гендеру, герої твору

у своїх персонажних партіях передають типові ознаки того чи іншого шару національної англомовної спільноти. Крім того, намагаючись зробити своїх героїв упізнаними не лише за зовнішнім, а й за вербальним рівнем, автор намагається індивідуалізувати їхнє мовлення, додати йому особистісного забарвлення. Саме в уста персонажів він вкладає те, що має сформулювати в читача власне бачення проблеми, представлені в тексті. Саме через мовлення героїв автор впливає на емоційну сторону читача, свідомо прирікаючи його на певну реакцію-відповідь на мовлення того чи іншого персонажа.

О.О. Пожарицька зазначає, що мовлення персонажів сприяє їх індивідуалізації та слугує одним зі способів створення їхніх віртуальних особистостей. Літературним персонажам, як і реальним особистостям, властиве різне світосприйняття, що визначає їх поведінку у створеній автором квазіреальності [6, с. 8].

Отже, будь-який літературний персонаж є уособленням певної мовленнєвої особистості. За словами відомого сучасного українського лінгводидактика М.С. Вашуленка, мовленнєва особистість – це людина, яку розглядаємо з позиції її готовності виконувати мовленнєві дії; це той, хто привласнює мову, для кого мова є мовленням. Мовленнєва особистість характеризується не лише тим, що вона знає про мову, а й тим, як вона може її використовувати [2, с. 11].

З поняттям «мовленнєва особистість» тісно пов'язане поняття «мовна особистість», що знайшло відображення у працях І.О. Бодуена де Куртене, В.В. Виноградова, В. фон Гумбольдта, І.О. Зимньої, В.І. Карасика, Ю.М. Караулова, Т.М. Ушакової, Р.Й. Якобсона. Мовна особистість – це суб'єкт, який володіє сукупністю здібностей і властивостей, що дадуть їй змогу здійснювати споконвічно людську діяльність: говорити, спілкуватися, створювати усні й письмові твори, які відповідають меті та умовам комунікації, вбирати інформацію з текстів, сприймати мову. Поняття мовної особистості нерозривно пов'язане з поняттям мовної свідомості. Т.П. Вільчинська зауважує: «Мовна особистість визначається не в соціально-рольових або оцінних категоріях, а винятково через характерне для неї усвідомлення слів і висловлювань» [3, с. 347].

На думку української дослідниці О.О. Селіванової, мовна особистість – це «іманентна ознака особистості як носія мови та комуніканта, що характеризує її мовну й комунікативну компетенцію та реалізацію їх у породженні, сприйнятті, розумінні й інтерпретації вербальних повідомлень, текстів, а також в інтерактивній взаємодії дискурсу» [7, с. 370].

З наведеною вище думкою узгоджується підхід С.І. Орлової, яка вважає, що мовна особистість – це узагальнений образ носія мовної

свідомості, національної мовної картини світу, мовних знань, умінь і навичок, мовних здатностей і здібностей, мовної культури та смаку, мовних традицій і мовної моди [5, с. 42]. Своєю чергою Т.П. Вільчинська виокремлює такі компоненти мовної особистості:

а) людину-мовця – особистість, однією з видів діяльності якої є мовлення;

б) мовленнєву особистість – особистість, яка реалізує себе в комунікації, вибирає та здійснює ту чи іншу стратегію і тактику спілкування, репертуар засобів (лінгвістичних та екстралінгвістичних);

в) комунікативну особистість – конкретного учасника конкретного комунікативного акту, який реально діє в реальній комунікації [3, с. 44].

Таким чином, мовленнєва особистість (зокрема й віртуальна) – це вербальне віддзеркалення психологічних і соціальних ознак мовця.

Мовленнєвий портрет, як формуючий складник мовної особистості, – це не функціональна її модель, а функціональна реалізація цієї моделі з позиції становлення мовленнєвої особистості. Отже, створення та всебічний аналіз мовленнєвого портрету має на меті реконструкцію мовної свідомості учасника комунікації. Узагальнимо, що більшість дослідників мовленнєвого портрету розуміють його як певний набір синтаксичних, лексичних і фонетичних характеристик мовлення, що властиві реальній або віртуальній особистості.

Ми вважаємо, що синтаксичні характеристики мовлення є провідними у становленні психотипу особистості та інтелектуального рівня, оскільки, за спостереженнями І.Б. Морозової та Г. Белля, синтаксичний орган мовлення людини є іконічним віддзеркаленням процесів, що відбуваються в її свідомості. Німецький письменник ХХ ст. Г. Белль (лауреат Нобелівської премії 1972 р.) зазначив: «Оцінюйте слова, вивчайте синтаксис, досліджуйте ритміку!»

Зауважимо, що мовленнєвий портрет головної героїні, який безпосередньо створюється автором, стає елементарним (у сенсі «бути елементом») для впливу на читача за допомогою реплік персонажа в діалозі.

У роботах, присвячених поліфункціональності діалогу, дослідники (зокрема, Г.В. Рогова, Л. Деллюк, О.В. Радчук) зазвичай виокремлюють вісім різновидів діалогу: діалог-допит, діалог-сповідь, діалог повного взаєморозуміння, діалог-пояснення, діалог-з'ясування, діалог-сварку, діалог-поєдинок, змішаний діалог.

Р. Гунтер виокремлює діалог-аргументацію, діалог формально-етикетний, діалог суб'єктивно-модальний (тобто оцінного типу) та діалог інформативного типу [4, с. 92].

Порівнюючи вербальну організацію мовлення головних героїнь романів, що досліджуються, ми розглядаємо такі типи персонажних діалогів:

- інформативний (зادля заповнення інформаційних лакун);
- суб'єктивно-модальний (оцінного типу);
- відстоювання життєвих принципів;
- філософсько-риторичний (інтелектуальне змагання);
- емоційного типу (вибух почуттів, вигуків);
- формально-етикетний;
- комп'ютерний.

Виокремлення додаткових типів діалогу, а саме *відстоювання життєвих принципів, філософсько-риторичного та емоційного*, вважаємо необхідним з огляду на специфіку невербальних обставин і комунікативних ситуацій, у яких розкривається психологія та внутрішній світ Елізабет і Бріджит. Зауважимо, що події, про які йдеться в романах, мають часову відстань понад двісті років. Із цього з'являється новий тип діалогу – *комп'ютерний*.

Наведемо таблицю 1, у якій представлені кількісні показники живаних типів діалогу в мовленні Елізабет та Бріджит.

Таблиця 1

Порівняльний аналіз різних типів діалогу в персонажних партіях Елізабет і Бріджит

№	Тип діалогу	Елізабет	Бріджит
1	Інформативний (заповнення інформаційної прогалини)	24%	21%
2	Суб'єктивно-модальний	10%	11%
3	Вияснення міжособистісних стосунків (відстоювання життєвих принципів)	24%	25%
4	Філософсько-риторичний (інтелектуальне змагання)	18,5%	13%
5	Емоційний (вибух почуттів, вигуків)	14%	16%
6	Формально-етикетний	9,5%	5,5%
7	Комп'ютерний	0%	8,5%
Усього		100%	100%

Проілюструємо прикладами різних типів діалогу, що мають місце в персонажних партіях героїнь досліджуваних творів – Елізабет та Бріджит.

Інформативний тип діалогу:

1. Missis Bennet: *When is your next ball to be, Lizzy?*

Elizabeth: *To-morrow fortnight* [8, с. 5].

2. Bridget: *Do you know where the toilets are?*

Jude: *Ah, actually I think they're over there* [9, c. 65].

Формально-етикетний тип діалогу:

1. Bridget: *"Can't I tempt you with a gherkin?" I said, to show I had had a genuine reason for coming over, which was quite definitely gherkin-based rather than phone-number-related.*

Mark Darcy: *"Thank you, no," he said, looking at me with some alarm* [9, c. 87].

2. Elizabeth: *Dear madam, do not go. I beg you will not go. Mr. Collins must excuse me. I am going away myself* [8, c. 34].

Суб'єктивно-модальний тип діалогу:

1. Jane: *"He is just what a young man ought to be," said she, "sensible, good-humoured, lively; and I never saw such happy manners! – so much ease, with such perfect good breeding!"*

Elizabeth: *"He is also handsome," replied Elizabeth, "which a young man ought likewise to be, if he possibly can. His character is thereby complete"* [8, c. 13].

2. Daniel: *I've got a new diet for you.*

Bridget: *So you think I'm fat* [9, c. 85].

Діалог – інтелектуальне змагання:

1. Mark Darcy: *"I. Um. Are you reading any, ah ... Have you read any good books lately?" he said.*

Bridget: *"Backlash, actually, by Susan Faludi," I said triumphantly* [9, c. 117].

2. Elizabeth: *"Then," observed Elizabeth, "you must comprehend a great deal in your idea of an accomplished woman."*

Miss Bingley: *"Yes, I do comprehend a great deal in it"* [8, c. 72].

Діалог – відстоювання життєвих принципів:

1. Mister Darcy: *In vain I have struggled. It will not do. My feelings will not be repressed. You must allow me to tell you how ardently I admire and love you.*

Elizabeth: *In such cases as this, it is, I believe, the established mode to express a sense of obligation for the sentiments avowed, however unequally they may be returned. It is natural that obligation should be felt, and if I could feel gratitude, I would now thank you. But I cannot – I have never desired your good opinion, and you have certainly bestowed it most unwillingly. I am sorry to have occasioned pain to anyone. It has been most unconsciously done, however, and I hope will be of short duration* [8, c. 65].

2. Bridget: *I don't want to keep Mark company.*

Mother: *Oh. But he's very clever. Been to Cambridge. Apparently he made a fortune in America...* [9, c. 12].

Діалог емоційного туну:

1. Whickhem: *“Yes – the late Mr. Darcy bequeathed me the next presentation of the best living in his gift. But when the living fell, it was given elsewhere.”*

Elisabeth: *“Good heavens!” cried Elizabeth; “but how could that be? How could his will be disregarded? Why did you not seek legal redress?”* [8, с. 86].

2. Tom: *Good God!*

Bridget: *What!? What!?*

Tom: *Your face. You look like Barbara Cartland* [9, с. 86].

Діалог комп'ютерного туну:

1. Daniel: *Message Jones*

“You appear to have forgotten your skirt. As I think is made perfectly clear in your contract of employment, staff are expected to be fully dressed at all times. Cleave” [9, с. 87].

2. Bridget: *Message Cleave*

“Sir, am appalled by message. Whilst skirt could reasonably be described as a little on the skimpy side (thrift being ever our watchword in editorial), consider it gross misrepresentation to describe said skirt as absent, and considering contacting union. Jones” [9, с. 60].

Висновки з дослідження. У результаті порівняння мовленнєвих партій головних героїнь романів, що досліджувалися, виявлено певні закономірності в організації їхнього мовлення. Із семи співпадаючих типів діалогу, що засвідчено в мовленнєвих партіях обох жінок, частотність вживання чотирьох майже повністю співпадає. Так, найбільш уживаним є відстоювання життєвих принципів, частотність якого в мовленні Елізабет становить 24%, а в мовленні Бріджит – 25% від усіх типів діалогу. Діалоги інформативного типу також досить частотні в мовленні обох жінок: 24% в Елізабет та 21% у Бріджит. Третє місце за частотністю посідають діалоги емоційні з вибухом почуттів і вигуків. Вони становлять у мовленні Елізабет 14%, а в мовленні Бріджит – 16%. Діалоги суб'єктивно-модального характеру за своєю частотністю також майже співпадають: в Елізабет вони становлять 10% від усіх діалогових типів, у Бріджит – 11%.

Розбіжність у комунікативній організації діалогічного спілкування Елізабет та Бріджит спостерігається у вживанні діалогів формально-етикетного типу, які в мовленні Елізабет становлять 9,5%, а в мовленні Бріджит – 5,5%, та діалогів типу інтелектуального змагання, яких у мовленні Елізабет спостережено 18,5%, у мовленні Бріджит – 13%.

Крім того, у «Щоденнику Бріджит Джонс» зафіксовані новітні форми сучасного спілкування за допомогою комп'ютера. Цей тип

діалогу відсутній у мовленні Елізабет та представлений тільки в партіях Бріджит.

Така відсутність збігу у вживанні формально-етикетного та комп'ютерного типів діалогу в організації бесіди пояснюється діахронічними змінами в мовленнєвому етикеті британців, який стає більш демократичним і невимогливим, а також поширенням ІТ-технологій у житті сучасного суспільства. Зауважимо, що діалоги типу інтелектуального змагання традиційно мали місце в розмовах англійців XVIII–XIX ст., а зараз, згідно зі спостереженнями психологів, стають менш вживаними [10, с. 91].

Зазначені закономірності у вживанні різних типів діалогів у мовленнєвих партіях Елізабет і Бріджит вважаємо невинуватливими. Вони свідчать про однакові комунікативні техніки, що використовуються героїнями обох романів у процесі вербального спілкування. Отже, з огляду на твердження про мовлення як віддзеркалення свідомості можна зробити висновок, що персональні психологічні характеристики обох героїнь багато в чому співпадають: вони відстоюють свої життєві принципи, є емоційними, допитливими, відкрито висловлюють своє ставлення до людей і подій навколишнього світу. Таким чином, є об'єктивні підстави для розгляду Елізабет та Бріджит як одного й того самого психологічного типу особистості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бехта І.А. Дискурс наратора в англійській прозі. Київ : Грамота, 2004. 304 с.
2. Вашуленко М.С. Формування мовної особистості молодшого школяра в умовах переходу до 4-річного початкового навчання. *Початкова школа*. 2001. № 1. С. 11–14.
3. Вільчинська Т.П. Образ автора художнього тексту в парадигмі сучасних лінгвістичних досліджень. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія «Філологія. Соціальні комунікації»*. 2013. Т. 26(65). № 1. С. 190–194.
4. Морозова І.Б. Парадигматичний аналіз структури і семантики елементарних комунікативних одиниць у світлі гештальт-теорії в сучасній англійській мові : монографія. Одеса : Друкарський дім, 2009. 384 с.
5. Орлова С.І. Лінгвальні засоби вираження індивідуального стилю автора у прозі Р. Баха. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Філологічна». 2011. Вип. 20. С. 156–169.
6. Пожарицька О.О. Авторський концепт позитивності у мовленнєвому портреті головного героя: комунікативно-парадигматичний аналіз (на матеріалі англійських романів жанру «вестерн») : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Одеса, 2014. 20 с.
7. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля-К, 2006. 716 с.
8. Austen J. *Pride and Prejudice*. London : Higher School Publishing House, 1961. 279 p.

9. Fielding H. Bridget Jones Diary. London : Pan Macmillan, 2014. 320 p.
10. McFarlan B. Are You Good Enough: 15 Ways to Build a Confident Mindset. Chichester, West Sussex : CAPSTONE, 2006. 185 p.

UDC 811.111'255+81'373.46

DOI <https://doi.org/10.32782/2617-3921.2022.21-22.183-191>

Myroslava Slyvka,
PhD in Philology,
Senior Lecturer at the Department of English Philology,
Uzhhorod National University
<https://orcid.org/0000-0002-8673-7147>
Uzhhorod, Ukraine

Vivien Monush,
Bachelor of the Faculty of English Philology
Uzhhorod National University
Uzhhorod, Ukraine

Peculiarities of translating English historical terms into Ukrainian

Особливості відтворення англійських історичних термінів українською мовою

Summary. *The article is devoted to the analysis of rendering specificities of historical terms from English into Ukrainian. The relevance of the topic is determined by the direction of modern linguistic research on the study of the functional features of the branch terminology which are a consequence of the continuous development of several aspects, in particular history, as well as the need for an exhaustive study of the translation of terminology, which functions in the English historical discourse by means of the Ukrainian language. The purpose of the research is to study the functioning of the historical terms in modern English and the peculiarities of their translation into Ukrainian. The object of the study is the historical terms in the modern English and Ukrainian languages. The subject of the study is the main methods of translating English historical terms into Ukrainian. The main task facing translators of historical discourse is to find a term equivalent in the target language. A terminological equivalent is a lexical unit of the target language, which corresponds as closely as possible to the source language lexeme describing precisely a special concept and performing the same function regardless of the context. The results of the analysis indicate that historical terms are reproduced using a number of translation*